

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Prima Scribendi Origine Et Vniversa Rei Literariæ Antiqvitate

Hugo, Hermann

Antverpiæ, 1617

Cap. XIII. De epistolis & earum variis generibus. De vocis etymo. Vnde Latinis epistola dicta missa & mißiua. Quid Apostolicæ literæ? quid Clericæ, Canonicæ, Circulares, Captiuorum, Confessoræ, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71265](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71265)

106 DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.
idem Elegiâ x.

Vel mihi potanti possit sua dicere facta

Miles, & in mensâ pingere castra mero.

Vnde scire legem illam tulit Modimperator
mensæ Lipsianæ, lib. III. Antiquitarum:

Dicta, indicta; facta, infecta, vino inscribuntur.

Planè sicut Græcorum Patæmiâ dicitur, femi-
narum iuramenta esse vino inscribenda vel aque.
Athenæus lib. x.

Τὸν ὃ γυναικὸς ὄρκον εἰς αἶνον γράφω.

Inscribo vino si qua iurat femina.

quod perinde est ac si dicas cum Catullo:

— *Cupido mulier quod dicit amanti,*

In vento & rapidâ scribere oportet aquâ.

nam & Lucianus in Tyranno, Plato in Phædro,
Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum lib. x.
utuntur hac formulâ prouerbiali: *Scribere in aquâ.*
De lacrymis autè quod Catullus dicit, hyperbo-
licum est:

Conscriptum lacrymis mittis epistolum.

CAPVT XIII

De epistolis, & earum variis generibus.

EPISTOLÆ, ab ἐπισέλλω, mitto. vnde Latinis
æuo lapsante vocatæ *missæ* & *missiue*. Isidorus
lib. VI. cap. VIII. *Epistolam Græci vocant, quod inter-*
pretatur Latine missa. *Missiue* nomen apud Cassio-
dorum est. cuius loci me admonuit Amplissimus
Archiducum Consiliarius & Historiographus
Erycius Puteanus, cuius etiam libris aliquot in
hoc opusculo vsus sum.

Varia autem numerantur epistolarum nomina
à Car-

à Cardinale Baronio Tomo II. ego hîc adferam longè plura, & si possim, omnia.

Apostolica litera, quas item Breuia Apostolica vocamus, epistolæ sunt à Romano Pontifice Apostolicâ auctoritate scriptæ.

Clerica litera, à D. Cypriano vocantur epistolâ quartâ editionis Pamelianæ, illæ quæ à Clero scribi solent Sede vacante.

Canonica, vt scribit Atticus Tom. II. Conciliorum post Concilium Chalcedonense, eedem sunt quæ Communicatoriæ, seu Formatæ, de quibus mox.

Caballicata sunt, quas cursores in caballatione, hoc est in cursu publico deferunt. ita Luidbrandus Ticinensis appellat apud Lazium lib. II. De Repub. Rom. cap. XIV.

Circulares seu Encyclica, quæ à Synodo vel Papâ scribuntur ad totam Ecclesiam, & hæ etiam vocantur *Catholica*.

Captiuorum litera nominantur in Concilio Lugdunensi Secundo cap. II. quæ ab Episcopis dabantur pro redemptione captiuorum.

Confessoria, quæ ab incarceratis ad Episcopos scribebantur pro lapsis. Fit earum mentio in Conciliis Eliberitano & Arelatensi Primo.

Commendatoria, quæ Clericis peregrinantibus dabantur à suo Episcopo. quemadmodum & Romani magistratus dabant commendatitias suis mercatoribus proficiscentibus in Prouincias, vt Freigius notat ad illud Verrinæ IV. *Apud illum non tabulas commendatitias, sed tributarias multum valuisse.* *Tributaria* autem sunt quibus Magistratus imperabat tributa Prouincialibus.

Formate

Formata seu *Formales*, ut eas Suetonius nominat Domitiano cap. xiii. dictæ quod certâ formulâ conciperentur, quia in legem erant transitura. ita Torrentius docet ex illo Suetonij capite xx. Domitian. *Epistolas alieno formabat ingenio.* Dabantur Episcopis ad Parochias suas redeuntibus Româ, quò fuerant euocati, ut constaret scilicet de eorum cum Romanâ Ecclesiâ consensu & vnitate: quod scribunt Augustinus epistolâ c l x i i i. ad Eleus. epist. c l i i. ad Glorium; & Optatus lib. ii. contra Parmenianum.

Igitur ne qua fraus hæreticorum intercederet, Formatarum scribendarum formula certa concepta est à Synodo Nicenâ cap. xviii. eaque expressa est apud Iuonem part. vi. cap. ccccxxxiv. & ccccxxxv. item apud Burchardum lib. ii. titul. ccxxvii. hoc exemplo quod transcripsit Petrus Gregorius lib. xvi. de Rep. cap. ii.

π. 80. id est, πατῆρ. υ. 400. id est, υῖος.

α. i. id est, ἀγιος. π. 80. id est, πῆτος.

Debebant enim quatuor primæ literæ significare Patrem, Filium, Spiritum sanctum, & Petrum Apostolum. zifra autem adiectæ notant numerum quem quæque litera Græcis significat. Mox subiungebatur litera initialis quæ inchoabat nomen vel Pontificis, vel Episcopi mittentis suum subditum. verbi gratiâ: si Episcopus vocabatur Petrus, vel Ratholdes:

π. 80. id est, Πῆτος. ρ. 100. id est, Ρᾶθολδης.

Deinde post nomen Episcopi mittentis, scribebatur secūda litera ex nomine Episcopi ad quem subditus mittebatur. verbi gratiâ: si vocabatur Robertus, ο. 70. id est, Ρᾶβερτς.

Deni-

Denique tertia litera ex nomine ipsius subditi
missi. verbi gratiâ : $\mu. 40.$ id est, $\Theta\omega\mu\acute{\alpha}\varsigma.$

Tum iterum quarta litera ex nomine loci ad
quem mittebatur. v. g. $\nu. 400.$ id est, $\tau\epsilon\tau\acute{\alpha}\rho\epsilon\iota\varsigma.$

Rursum numerus Indictionis quæ erat illius
anni 906. quo tempore Burchardus misit hanc
formulam $\theta. 9.$

Extremæ verò epistolæ semper addebatur,

$\alpha. 1.$

$\mu. 40.$

$\eta. 8.$

$\nu. 50.$

} 99. id est, $\lambda\mu\acute{\iota}.$

Ad singulas attem literas adiiciebatur is nu-
merus quem quæque literæ significant Græcis;
fortè ad maiorem obscuritatem ignorantium.
Tamen has *Formatas*, ad illudendum Catholicis
Episcopis Iulianus Cæsar imitari cœpit, vt scri-
bit D. Nazianzenus contra Iulianum; & ex eo
Sozomenus lib. vi. cap. xvii. & lib. 8. cap. iiii.

De *Formatis* autè varij generis, *Pacificis*, *Com-
mendatitiis*, *Dimissoriis*, &c. libellum integrum
conscripsit Geraldus Rodolphus Grauiensis.
Osseruat verò Budæus in *Commentariis* lingue
Græcæ, *Formatam* intellectam esse à D. Hie-
ronymo, cum sic scripsit epist. ad Iulianum: *Iam
dimisso synthemate equus publicus sternebatur.* quam-
quam sint nonnulli qui $\sigma\acute{\omega}\delta\eta\mu\alpha$ putant esse vexil-
lum, vel tesseram aliquam cursorum; quod mihi
indicauit R. P. Heribertus Rosveydus noster.

Decretales, quibus Romani Pontifices ad in-
terrogata respondebant, & vitanda sequendâ-
que decernebant.

Dimissoria, $\delta\iota\mu\iota\sigma\sigma\iota\alpha$ καὶ $\delta\iota\sigma\tau\acute{o}\rho\alpha\iota\varsigma$ etiam diceban-
tur,

IIO DE PRIMA SCRIBENDI ORIG.

tur, vt Lazius notauit de Repub. Romanâ. erant autem literę quibus scribebatur Clericum de voluntate sui Antistitis aliquò esse profectum.

Laureata, quæ lauro inuoluta in victoria signum à Romanis Imperatoribus mittebantur ad Senatum. De his Liuius lib. v. *Litera à Posthumio laureata, sequuntur victoriam populi Romani.* Claudianus item De Bello Gildonico; & Panegyri. in vi. Consulatum Honorij.

———— *Laureabelli.*

Memoriales seu Commonitoria, quibus instruebantur Legati de singulis ad quæ mittebantur agenda.

Metatoria epistola à Sidonio nominatur lib. viii. ad Lupum Papam, quæ nihil est aliud interprete Baptistâ Pio, quàm *Odæporicon*, hoc est *Itinerarium*. Scaliger autē in Lectionibus Aufonianis ait, metatoriam esse id quod Aufonius vocat *ἀποδῆμον*, & Martialis *Aduentoriam*. De quâ docent Turnebus lib. xxx. cap. xxviii. & Cælius lib. xxviii. c. iiii. esse epistolam quæ obuiam mittebatur aduentanti amico: id quod eruditè confirmant.

Pastorales, quæ pro instructione ad diuersas Ecclesias mittebantur; quales Paulinæ aliquot, & Ignatiana.

Synodica, quæ ad Synodos scribebantur, vel ab ipsis Synodis mittebantur.

Systatica litera, quandoque pro Commendatitiis, aliàs pro literis com meatu ponuntur, vt obseruat Petrus Gregorius lib. xvi. De Repub. cap. ii. Pro Commendatitiis, cap. xxxi. Apostolorum: *Nemo Episcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum suscipiatur sine literis systaticis.*

tici. Pro literis comneatus. Nouell. Iustinian. vi. cap. 111. *Non autem aliter aliquem præsumere dirigere se ad hanc ciuitatem statuimus, prius quàm literas acceperit, quæ secundum diuinas regulas ουσαντικὰ καλαμῆνα, testimonium perhibentia necessitatis, &c.*

Pragmatica, quibus aliquid faciendum præscribitur.

Tractatorie, quibus Episcopi certiores faciebant alios rerum gestarum. Augustinus Concione 11. in Psalmum xxxvi.

Tractorie, eadem quæ olim Commendatorix. Iis euocabantur Episcopi ad Concilium cum auctoritate vtendi cursu & statuis publicis, inquit Baronius Tomo 111. ex epist. Constantini ad Ablaium. est item Titulus de Tractoriis & Statiuis lib. viii. cap. vi. Cod. Theod. Vide Cuiacium C. lib. xii.

Denique, ne longum faciam, communia alia epistolarum nomina qui omnia scire volet, legat libros Erasmi & Lippi Brandolini De conscribendis epistolis, & libellum qui inscribitur *Ἐπιστολικοὶ τύποι*, quem Aldus præfixit epistolis Synesij in volumine Epistolarum Græcarum, vbi de Laconicis, eroticis, conuiualibus, familiaribus, &c. differitur copiosè. Quamquam sunt & quædam epistolæ, quæ quo nomine appellari, aut quâ in classe censi debeant, non scio. Tales sunt illæ Theodosij Iunioris literæ scriptæ ad Chrystofforum mortuum; quæ statim atque impositæ fuere sancti cadaueris pectori, cadauer quod antè nullâ vi poterat loco moueri, vectoribus inapte sponte quasi morem gessit. Quidam etiam è Societate nostrâ mihi amicissimus, narrauit mihi,

foro-

sororem suam, decennem puellulam, quo nescio instinctu, epistolium scripsisse patri suo iam demortuo, in caelum; & paucis post diebus eam abiisse è viuis ad patrem.

Illæ verò literæ D. Thaumaturgi admirabiles sunt quas dæmoni his verbis inscripsit: *Gregorius Satane. Ingredere.* & ingressus denuò est dæmon in locum vnde fuerat depulsus.

Stultissima autem & risu digna Xerxis epistola, quam, nescio quâ irâ accensus, scripsit ad montem Athos.

Quid quòd mortui subinde respondisse & scripsisse legantur; apud Niceph. lib. viii. cap. xxiii. vbi Chrysanthus & Musonius Episcopi defuncti in Synodo Nicenâ, nomina sua Synodalibus Actis post mortem inscripserunt.

Vria litera, abierunt in Prouerbum; de iis quæ ab eo in quem scriptæ sunt deportantur; sicut Vrias ferebat literas Dauidis, quibus ipsemet iubebatur necari, II. Reg. cap. II.

Illud fortè non ita omnibus obseruatum: certum fuisse epistolarum initium, certam item clausulam. Initium Platoni fuit antiquissimum *χαίρειν*, *gaudere*; vel *benè agere*, & *πρότερον*, vt patet ex epistola eius tertiâ ad Dionysium, aliisque pluribus exemplis quæ colligit Lucianus. quam formulam Pythagoras & Archytas, mutarunt in *ὕμειν*, hoc est, *saluere*. Cleon primus, pro initio scripsit *χαίρειν*, auctore Luciano De saltat. quemadmodum Latine vtramque formulam expressit Horatius epist. ad Celsum:

*Celso gaudere & benè rem gerere Albinouano
Musa rogata refer. —*

Iam

